

Bollenmeetkunde

Weinig twaalfen in de tulpen en bij de hyacinten liepen de dikke maten ook niet over de mand. Kortom, de maat is onderwerp van gesprek dit oogstseizoen. Maar is dat altijd zo geweest? Lange tijd kocht de koper gewoon eersteklas bollen.

Tekst: Arie Dwarswaard
Fotografie: Rene Faas

Een vraag over de huidige maatvoering bij narcis en een collega die een oude bollenmaat kwam brengen, legden de basis voor dit verhaal. Ook de oogstberichten van de afgelopen weken stemden tot nadenken over het begrip maatvoering. Uit de eigen jeugd weet ik nog dat we tulpen soms zelfs op een kwart maat sorteerden.

BLOEIBAAR

Zolang er sprake is van enige commerciële bloembollenteelt, maakt de teler, tevens verkoper, onderscheid in plantgoed en leverbaar. De leverbare bol is een bol die gegarandeerd in huis of tuin een bloem geeft. Dat onderscheid is heel lang voldoende. Wie bijvoorbeeld in oude bloembollencatalogi gaat zoeken naar een maataanduiding, komt die eenvoudigweg niet tegen. De firma E.H. Krelage & Zoon uit Haarlem voert in de catalogus van 1868-1869 een groot sortiment bloembollen op, waarbij de nadruk ligt op hyacinten. Geen maataanduiding, maar wel informatie over de geschiktheid van cultivars om ze te gebruiken voor tentoonstellingen en voor de vroege broeierij. Het enige verschil is er in de prijs per aantal

bollen zijn per stuk duurder dan honderd. Dertig jaar later, in de catalogus van 1900 zien we hetzelfde beeld. Een enorm sortiment bloembollen, maar over maten lezen we niets. In datzelfde jaar verschijnt van Van Zanten & Co, kwekerij Veelzorg uit Hillegom een catalogus die vrijwel hetzelfde beeld laat zien. Het enige verschil is dat hier al wel een onderscheid wordt gemaakt in 'Second Size' en 'First Size'. Maar om welke maten dit gaat en hoe die van elkaar verschillen blijft onduidelijk.

MEETBAAR

Werd er dan helemaal niet gemeten en gesorteerd? Immers, de oude bollenmaat die de collega liet zien, is al bijna 90 jaar oud. Joh. Zwetsloot schrijft in zijn boek over de cultuur der bloembollen, dat begin 20e eeuw verscheen, het volgende over sorteren. "Alle groote, ronde, zware, goed gevormde bollen worden als eerste kwaliteit gesorteerd; zij die iets kleiner zijn geven tweede kwaliteit. Alle minder goed gevormde en ook die met kleine fouten aan den boden moeten als 'rommel' verbruikt worden, wijl een verdere kweeking daarvan niet loonend is, daar te oude bollen twee of drie en slechts zwakke bloemen geven." Dat beeld komt dus overeen met wat Van Zanten & Co. in zijn catalogus aanbiedt. Alleen de 'rommel' ontbreekt, maar dat is in die tijd wel een gangbare aanduiding voor hyacinten van wat mindere kwaliteit.

Volgens de schrijvers Van Stijgeren en Boschman in hun boek Bloembollenteelt komen bollenmaten eind 19e eeuw in zwang. Omdat de hyacint in die tijd nog het meest geteelde bolgewas is, zijn de bollenmaten daar op gebaseerd. De lat met ronde gaten helpt om de teler een nauwkeurig beeld te geven van zijn opbrengst. Maar dat is allemaal nog handwerk. Tussen 1910 en 1920 komen de eerste sorteermachines op de markt, waarbij vooral de Vlinder goed bevalt.

Na de Eerste Wereldoorlog komt de grootschalige broeierij van tulpen en hyacinten opzetten. Daarbij is meer inzicht in de bollenmaten wenselijk. En zo komen in de catalogi al voor de Tweede Wereldoorlog lijstjes met maten en prijzen.

De discussie over de juiste maat laait elk jaar wel ergens op. Gelukkig is er nog steeds een bollenmaat, gekalibreerd en wel. Nuttig en nodig, zeker in een oogstjaar als 2017.

OOIT

De serie Ooit belicht vanuit drie invalshoeken de brede geschiedenis van de bloembollensector:

- Wat gebeurde er 25, 50, 75 of 100 jaar geleden?
- Een bijzonder boek uit de KAVB-bibliotheek.
- Een uitvinding die de sector sterk heeft beïnvloed.